

Kysymykset opetusministeri Adlercreutzille (kuultavana ke 5.11. klo 9.30)

Ohessa on sivistys- ja tiedejaoston kysymyksiä ministerille. Näihin toivotaan erityisesti kirjallista vastausta. On hyvä, jos ministerin suullisessa kuulemisessa on mahdollista keskittyä ministerin tiiviiseen omaan puheenvuoroon hänen itse keskeisimpinä pitämistään talousarvion teemoista siten, että aikaa jää mahdollisimman paljon keskustelulle ja kysymyksille.

- Millä tavalla perusopetuksen vähimmäistuntimäärän lisäystä ja oppimisen tuen uudistuksen toimeenpanoa ja vaikutuksia seurataan? Miten erityisen tuen uudistuksen toimeenpano on edennyt ja rahoitus riittänyt?

Opetus- ja kulttuuriministeriö on toteuttanut toimenpiteitä oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistetun lainsäädännön toteutumisen seuraamiseksi kehittämällä rekisteripohjaista kansallista tiedonkeruuta. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen tietopohjaa on kehitetty siiten, että sillä mahdollistetaan kansallisesti kattava kokonaiskuva uudistettujen tukimuotojen ja tukitoimien toteutumisesta.

Ryhmäkohtaisen tuen toteutumista seurataan jo 2025 syksystä alkaen valtionosuusjärjestelmän suorite- ja kustannustiedonkeruiden kautta. Näissä opetuksen järjestäjien tulee ilmoittaa vuosittain esiopetuksen ja perusopetuksen toteutuneet ryhmäkohtaiset tukiopestunnit, opetuskielen tukiopestunnit ja erityisopettajan ryhmäkohtaiset opetustunnit sekä niiden kustannukset.

Lisäksi Tilastokeskuksen toteuttamassa tiedonkeruussa koulut ilmoittavat vuosittain pienryhmien ja erityisluokkien lukumäärät, oppilasmäärät ja keskimääräiset luokkakoot. Jatkossa kansallisesti kerätään tietoa myös oppilaskohtaista tukea koskevien päätösten määrästä. Erityisopettajien ja erityisluokanopettajien lukumäärää kouluissa kartoitetaan lisäksi Tilastokeskuksen erillistiedonkeruulla syksyllä 2025.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää lisäksi vuoden 2026 alusta kolmevuotisen tutkimuksen, jolla seurataan uudistetun lainsäädännön toimeenpanoa ja toteutumista sekä jatkokehittämistarpeita sekä esiopetuksessa että perusopetuksessa.

Tuen uudistuksen toteutukseen on varattu pysyvää valtionosuusrahoitusta n. 43 miljoonaa vuonna 2025 ja n. 97 miljoonaa vuodesta 2026 alkaen. Tuen uudistuksen toimeenpanon tukeen, seurantaan ja tiedonkeruiden kehittämiseen on varattu yhteensä 5,5 miljoonaa euroa vuosille 2025–2027. Määräraha jakotetaan kolmelle vuodelle. Määräraha mahdollistaa kattavan seurannan sekä opetushenkilöstön saatavuuden osalta, että laajemmin lain tavoitteiden toteutumisen osalta.

Uudistuksen toimeenpanon tueksi Opetushallitus sekä opetus- ja kulttuuriministeriö ovat valmistelleet kansalliset oppimisen tuen lomakemallit, jotka Opetushallitus on julkaissut verkkosivuillaan keväällä 2025. Mallilomakkeet toimivat opetuksen järjestäjille keskeisenä tukimateriaalina ja työvälineenä tuen oppilaskohtaisessa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Tämän lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat toteuttaneet useita kansallisia koulutuksia opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanon tueksi. Koulutuksia järjestettiin keväällä 2025 ja jatketaan opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen yhteistyönä syksyllä 2025 ja keväällä 2026.

Vähimmäistuntimäärän lisäyksen vaikutuksia seurataan osana oppimistulosten arviointeja. Äidinkielen ja kirjallisuuden ja matematiikan oppimistulosten kehittymistä seurataan sekä kansallisten että kansainvälisten arviointien avulla. Äidinkieli ja kirjallisuus sekä matematiikka ovat mukana Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin arvioinneissa sekä kansainvälisessä PISA-tutkimuksessa.

- Lasten ja nuorten liikkumattomuuden ilmiö tuo valtavia kansantaloudellisia kustannuksia. Mikä on tilannekuva sen toimeenpanossa, että esi- ja perusopetuksessa täytyy edistää lasten ja nuorten liikunnallista elämäntapaa lain nojalla 1.8.2026 alkaen?

Perusopetuslain 2 §:n muutoksen (245/2025) mukaisesti esi- ja perusopetuksen tulee edistää liikunnallista elämäntapaa lain nojalla 1.8.2026 alkaen.

Muutoksella lisätään lasten ja nuorten fyysistä aktiivisuutta koulupäivän aikana sekä vahvistetaan heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan. Opetushallitus päivittää esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteita liikunnallisen elämäntavan osalta. Perusteluonnokset ovat kommentoitavissa Lausuntopalvelussa 23.10.–13.11.2025.

- Ja kuinka näette Opetushallituksen lasten vapaa-aikaa koskevat uudet digisuositukset – onko suunnitelmissa laajentaa myös koulujen mobiililaittekieltoa?

Perusopetuslain muuttamisen yhteydessä sivistysvaliokunta piti tärkeänä, että hallituksen esityksessä selostettujen ulkomaiden lainsäädännössä toteutettujen mobiililaitteiden käytön rajoitusten vaikutuksista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä saadaan tarkempaa tietoa. Tämän vuoksi valiokunta antoi lausuman (Eduskunnan vastaus EY 42/2025 vp — HE 212/2024 vp):

”Eduskunta edellyttää, että opetus- ja kulttuuriministeriö tekee selvityksen mobiililaitteiden käyttöä koskevien rajoitusten vaikutuksista Suomessa ja ulkomailla vuoden 2026 loppuun mennessä sekä ryhtyy tarvittaessa jatkotoimenpiteisiin selvityksen pohjalta.”

Laki puhelimen ja muiden mobiililaitteiden käytöstä ja säilytyksestä on ollut voimassa noin kolme kuukautta. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on aloitettu valmistelu sivistysvaliokunnan edellyttämää selvitystä varten mobiililaitteiden käyttöä koskevien rajoitusten vaikutuksista. On tärkeää, että saadaan kattavaa ja riittävästi tietoa mm. järjestyssääntöjen ja lainsäädännön toimivuudesta puhelimen ja muiden mobiililaitteiden käytön rajoittamisessa. Tämän vuoksi tässä vaiheessa lainsäädäntömuutostarpeiden arvioiminen (esim. mobiililaitteikiellon laajentaminen) on ennen aikaista.

- Kuinka suuren riskin kuntien valtionosuuksien leikkaukset ja heikko kuntatalouden tilanne tuo varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen laadukkaaseen järjestämiseen?

Suomen kuntien talousnäkymät lähivuosina heikentyvät. Kuntien menot kasvavat muun muassa palkankorotusten, työttömyyden ja uusien tehtävien, kuten TE-palvelu-uudistuksen, myötä. Samaan aikaan verotulojen kasvu on suhdanteen vuoksi hidasta, valtionosuuksiin kohdistuu 75 miljoonan euron leikkaus eikä indeksikorotusta makseta täysimääräisenä. Kunnat saattavat päätyä hankalaan tilanteeseen, kun lainsäädännöllä on samaan aikaan asetettu kunnille opetukseen liittyviä uusia velvoitteita. Monet kunnat joutunevatkin kompensoimaan valtion rahoitusleikkauksia omasta budjetistaan.

Toisaalta ikäluokkien pienentyminen ja palvelutarpeen lasku tarjoavat rakenteellisen kehittämisen mahdollisuuksia.

- Mikä on kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun arvioinnin tilanne ja mahdolliset jatkotoimet?

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun seurantatutkimus ja sen loppuraportti valmistuvat vuoden 2025 loppuun mennessä. Kun seurantatutkimus valmistuu, jatkotoimia voidaan alkaa suunnitella.

- Kotoutuminen ja kotoutumiseen panostaminen koulujen näkökulmasta? (ml. 8 milj. euron panostus siten, että opetuksen järjestäjien edellytyksiä vahvistetaan suomi ja ruotsi toisena kielenä -oppimäärää koskevan opetuksen kohdennuksen ja vaikuttavuuden parantamisessa)

Hallitusohjelman mukaisesti arvioidaan perusopetuksessa suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimääriä koskevan opetuksen toimivuutta. Puoliväliriihessä hallitus päätti tukea 8 miljoonalla eurolla opetuksen järjestäjien edellytyksiä vahvistaa suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus - oppimääriä koskevan opetuksen vaikuttavuutta ja varmistaa opetuksen kohdentamisen siitä hyötyville oppilaille.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut Opetushallitukselle tehtäväksi uudistaa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet suomi ja ruotsi toisena kielenä ja kirjallisuus - (S2) oppimäärien osalta. Opetussuunnitelman päivitysehdotukset ovat olleet lausuntokierroksella lokakuussa, ja uudistusten on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2026. Uudistuksessa täsmennetään sitä, kenelle S2-oppimäärä on tarkoitettu ja miten oppilas voi siirtyä suomen kieli ja kirjallisuus -oppimäärän opetukseen perusopetuksen aikana. Opetushallitus avaa ensi vuonna valtionavustushaun tukemaan opetussuunnitelman perusteiden päivityksen toimeenpanoa. Lisäksi Opetushallitus toteuttaa kehittämistyön toimeenpanon tueksi koulutuksia ja kielitaidon arviointia tukevaa materiaalia.

Hallitus on lisäksi esittänyt perusopetuslain muuttamista perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen mahdollistamiseksi. Valmistavan opetuksen lisäopetus toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan mahdollistetaan valmistavan opetuksen jatkuminen kahteen vuoteen tilanteissa, joissa se

arvioidaan tarpeelliseksi riittävien kielellisten valmiuksien varmistamiseksi. Perusopetuksessa järjestettävän valmistavan opetuksen lisäopetuksen tavoitteena on vahvistaa oppilaan tarvitsemia valmiuksia suomen tai ruotsin kielessä sekä siten edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksen järjestäjä päättäisi valmistavan opetuksen lisäopetuksen opetusjärjestelyistä. Opetus voitaisiin järjestää esimerkiksi samanaikais- tai yhteisopetuksena tai pienemmässä ryhmässä. Lakimuutokset tulevat voimaan 1.8.2026. Valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennetaan valtion rahoitusta vuosittain noin 20,3 miljoonaa euroa.

- Ammatillisen koulutuksen rahoitusta alennettiin merkittävästi vuonna 2025. Tämä huomioon ottaen, miten lähiopetusta lisätään ja perustaitoja ja valmiuksia vahvistetaan nuorten ammatillisessa koulutuksessa, jotta osaamistasoa voidaan parantaa ja myös heidän hakeutumistaan korkeakoulutukseen voidaan lisätä?

Osana julkisen talouden vahvistamista ammatilliseen koulutukseen kohdistettiin vuoden 2025 talousarviossa 120 miljoonan euron sopeutustoimi, mikä toimeenpantiin rahoituksen perusteena olevien tavoitteellisten opiskelijavuosien määrää vähentämällä. Opetus- ja kulttuuriministeriö kohdensi tavoitteellisten opiskelijavuosien vähennykset niille koulutuksen järjestäjille, joilla oli eniten tutkinnon jo suorittaneita opiskelijoita ja ohjeisti koulutuksen järjestäjiä kohdistamaan volyymin ja rahoituksen vähennykset ensisijaisesti aikuisille, jo aiemmin toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai korkea-asteen tutkinnon suorittaneille järjestettävään ammatti-, erikoisammatti- ja perustutkintokoulutukseen. Rahoituksen ja opiskelijapaikkojen vähennyksiä ei tullut kohdentaa perusopetuksen päättävien nuorten eikä vailla ammatillista perustutkintoa olevien koulutukseen. Koulutuksen järjestäjät ovatkin säilyttäneet näille kohderyhmille tarkoitetun yhteishaun aloituspaikkatarjonnan vakaalla tasolla ja kohdistaneet vähennykset jatkuvan haun aloituspaikkoihin.

Vuoden 2026 alusta lukien ammatillisten koulutuksen järjestämisluissa määrätään enimmäismäärät opiskelijavuosille, joita käytetään rahoituksen perusteena niiden opiskelijoiden osalta, jotka eivät ole oikeutettuja maksuttomaan koulutukseen. Opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt vuoden 2025 sopeutuksen tasoa vastaavista vähennyksistä näihin enimmäismääriin, jotta sopeutus tulee jatkossakin kohdistumaan kokonaisuudessaan jatkuvan oppimisen tarjontaan. Oppivelvollisuuslain nojalla maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden osalta rahoituksen perusteena olevaa opiskelijavuosimäärää ei rajoiteta, mikä turvaa oppivelvollisten ja muiden vailla tutkintoa olevien koulutukselle toteutuvaa opiskelijavuosimäärää vastaavan rahoitustason.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteet uudistuvat vuoden 2026 alusta lukien. Uudistettu rahoitusmalli kannustaa laadukkaan ja riittävästi lähiopetusta sisältävän tutkintokoulutuksen järjestämiseen oppivelvollisille ja muille vailla tutkintoa oleville sekä ensisijaisesti tutkintoa pienempien osaamiskokonaisuuksien tarjoamiseen tutkinnon jo suorittaneille osaamistaan täydentäville aikuisille. Uudet rahoitusperusteet palkitsevat aiempaa enemmän opintosuorituksista ja valmistumisesta sekä koulutuksen jälkeisestä työllistymisestä ja jatko-opintoihin siirtymisestä. Uutena kriteerinä rahoituksen määräytymisperusteissa otetaan huomioon opiskelijoiden lähtötaso

ja aiempi koulutustausta. Mitä alhaisempi perusopetuksen päättötodistuksen arvosana tai mitä alempi pohjakoulutus opiskelijalla on, sitä suurempi on koulutuksen järjestäjän opiskelijasta saama rahoitus. Rahoitusuudistukseen sisältyy useita elementtejä, joilla vahvistetaan kannusteita oppivelvollisten ja muiden ensimmäistä toisen asteen tutkintoa suorittavien opintojen laadukkaaseen järjestämiseen.

Ammatillisen koulutuksen opiskelijan oikeutta oppimisen tukeen osana tutkintokoulutusta vahvistetaan 1.8.2026 voimaan tulevalla uudistuksella. Opiskelijalla on oikeus oppimisen tukeen, jota hän tarvitsee tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Oppimisen tuki on opettajan antamaa tukiopetusta sekä opetus- ja ohjaushenkilöstön antamaa muuta tukea ja ohjausta. Näistä tulee muodostua matalan kynnyksen tukimuotoja, jotka ovat kaikkien opiskelijoiden helposti saavutettavissa. Lisäksi turvataan opiskelijan oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi säännöllistä ja pitkäaikaista erityisopetusta tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamiseksi.

Oppimisen tukea tulee olla opiskelijoille saatavilla riittävästi, oikea-aikaisesti ja laadultaan sellaisena, että se edistää opiskelijoiden oppimista, osaamisen osoittamista näytöissä, valmistumista ja jatko-opintoihin siirtymistä sekä hyvinvointia. Pääpaino on tuessa, jota annetaan opiskelijalle heti tuen tarpeiden ilmetessä, jotta voidaan ennaltaehkäistä opiskelijan vaikeuksien kasautumista. Oppimisen tuessa korostuvatkin jatkossa ennaltaehkäisevät tukimuodot. Oppimisen tuki kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan.

Vuodesta 2025 lukien ammatilliseen koulutuksen määrärahaan sisältyy 10 milj. euron pysyvä lisärahoitus oppimisen tuen vahvistamiseen. Koulutuksen järjestäjät voivat hyödyntää lisärahoitusta oppimisen tuen uudistuksen edellyttämien uusien toimintamallien ja käytänteiden käyttöönotossa.

- Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi vastuualueenne osalta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on esittänyt valtiovarainministeriölle, että täydentävässä talousarvioesityksessä momentille 29.01.03 lisättäisiin 491 000 euroa

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslian toimintaedellytysten turvaamiseen siten, että lisäys toteutettaisiin siirtona momentilta 29.20.21. Momenttinen välinen määrärahan siirto olisi tarkoitettu pysyväksi ja sisällytettäväksi vuosia 2027–2030 koskevaan kehyspäättökseen. Lisäksi momentille 29.20.30 on esitetty yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille korvattavien arvonlisäverojen tarkentumisesta aiheutuvaa arviomäärärahan lisäystä 764 000 eurolla.

- Vastuualueenne kipupisteet talousarvioesityksessä.

Vuoden 2026 talousarvioesityksessä toisen asteen koulutukseen ei kohdistu uusia sopeutustoimia, mikä takaa ammatillisen ja lukiokoulutuksen järjestäjille vakaan rahoitustason ja riittävät resurssit molemmilla sektoreilla toimeenpantaville merkittäville uudistuksille.